

76 אקדמיה
יובל הלר

G
40

אישי: 38, נשוי + 3, מתגורר בפתח תקווה
השכלה: תואר ראשון במתמטיקה ופיזיקה (כחלק מפרויקט "תלפיות" של חיל האוויר); תואר שני ודוקטורט במתמטיקה, אונ' ת"א; פוסט-דוקטורט ואח"כ חבר סגל (Associate professor) במחלקה לכלכלה באוקספורד

צילום: יונתן בלום

פרופ' יובל הלר | חוקר בפקולטה לכלכלה, אונ' בר אילן

"אני חוקר מדוע אנשים חושבים רק צעד, מקסימום שני צעדים, קדימה"

מעדיפים קשה יותר מלדעת ממה הם פוחדים. איך הגעת לתחום הזה?
"מתמטיקה תמיד אהבתי. בתיכון קראתי את 'הגן האנוכי' של ריצ'רד דוקינס, על איך הגנים משחקים ביניהם, וזה מאוד קסם לי. כשעשיתי תואר ראשון בירושלים (מתמטיקה ופיזיקה) הציעו קורס בחירה בתורת המשחקים - וגדלקתי. אני אוהב חידות, וגם זה מספק תוכנות ויכול לשפר דברים במציאות".

והצד ההתנהגותי?
"כלכלה התנהגותית זה מרתק. אני מנסה להבין הטיות פסיכולוגיות שאנחנו רואים, כמו ביטחון יתר: אנשים סומכים על עצמם יותר מדי. רובנו חושבים שאנחנו נוהגים טוב יותר מהממוצע. רציתי להבין למה הטבע תכנת אותנו לסמוך יותר על המידע הפרטי מהמידע הכללי".

למה?
"זה משפר את החברה. חברה שכולם בה עושים אותו דבר היא הרבה פחות עמידה. במאמר אחר שלי אני מנסה לחקור למה אנשים חושבים רק צעד, מקסימום שני צעדים, קדימה. שלושה זה כבר נדיר. רציתי לבנות מודל שיסביר למה זה קורה".

נו?
"עניין של מירוץ חימוש. הטבע הסתפק בלתת לנו לראות שני שלבים קדימה. לפעמים, כשרואים יותר קדימה - יותר קשה להתקדם. הכול נתקע".

עדיף לאדם להיות נאיבי או תחמן?
"יש יתרון בלהיות נאיבי וישר. ההון החברתי שאתה מרוויח עולה על החסרונות. כשאתה מתחיל לעגל פינות, אתה מאבד את המוניטין שלך. גם אדם, גם חברה, גם מדינה. לדוגמה: אם ישראל לא הייתה עושה ויתורים בנושא החלפות שבויים והייתה שומרת באופן מלא על עיקרון השוויון - שבוי תמורת שבוי - אני חושב שמצבה היה טוב יותר; אבל ברגע שיש ויתור ראשון, אז הצד השני כבר מתחיל משם - ולך קשה יותר לחזור אחורה. כנ"ל, אם המדינה משנה חוקים רטרואקטיביים, כמו במקרה הגז; אחרים רואים ובאים עם הסכמים מחשקים בהרבה. לעיגול פינות יש מחיר גבוה".

רוצה למקסם, ומפשט את הכול לשתי פעולות סך הכול - או להיות ישר או לעגל פינות. וכן, אני יודע שבמציאות יש הרבה יותר. גם בדילמת האסיר יש רק שתי אפשרויות. כמו כן, במודל שלי אנשים אומרים רק אמת. אני מנסה לנבא ולאפיין מתי שת"פ יהיה יציב ומתי לא. האם זה ניבוי מרוק? לא, אבל נותן תובנות כלליות, איכותניות, ואז ממשיכים הלאה. בשלב הבא - למעבדה. נזמין 600 סטודנטים לניסוי: הם ישבו בקבוצות של 20 ויעשו אינטראקציות פשוטות של מסחר ואם נקבל אישוש למודל, נתקדם הלאה לעולם האמיתי, ואז אולי נוכל להציע מה לשפר באתרים עצמם".

מה הדיש בתורת המשחקים?
"המחקר ממשיך להתקדם, כמו כן, מבחינת יישומים, את היישום הכי בולט אפשר לראות בתחום המכרזים - איך לכתוב את המכרז הכי טוב. זה תחום חם. תחום נוסף שבו מיושבת תורת המשחקים - היוזמים".

אתה מתכוון לאפליקציות היבריות?
"לא. לסטודנטים שמסיימים לימודי רפואה ומחפשים איפה להתמחות. להם יש עדיפויות, גם למחלקות יש עדיפויות - מה המנגנון שיביא מתמחים נכונים למקומות הנכונים. כנ"ל גם בלימודים - הרבה עיריות פותחות את אזורי הירושם. מה המודל שיהיה הכי נכון לכולם? להורים, לילדים ולעיר כולה? קיבלו על זה פרס נובל לפני שנתיים".

מה עם אתרי ההיבריות? הרי הדילמה שם אותה דילמה - במה אמת אתה מספר על עצמך, במה ומה אתה מפתיר.
"כן, זה תחום שאנחנו פחות מבינים בו - זו סיטואציה שאנשים משחקים באינטראקציה חוזרת, מתמשכת, ואתה מקבל סיגנל רועש. עוד דבר: לדעת מה אנשים

פרופסור (חבר) יובל הלר בן 38, נראה הרבה פחות. הוא יושב בחדר מספר 226 שבקומה 2 בבניין 504 באוניברסיטת בר אילן, ועוסק בתורת המשחקים ובכלכלה התנהגותית. לפני כשנה וחצי זכה במענק מחקר יוקרתי של האיחוד האירופי: מיליון יורו שניתנו לשבעה חוקרים לצורך מחקר. הוא פתח-קוואי במקור, וגם בהווה, אז אני ישר בערו.

תסביר לי בבקשה את המחקר שלך.
"אני חוקר איך קהילות יכולות לבנות שיתוף פעולה בסיטואציות שבהן אנשים מקיימים אינטראקציה מסחרית עם זרים (אירוח ב'airbnb', רכישה ב'ebay', כשכל צד יכול לעגל פינות, לדוגמה: כמו לתאר את הדירה באופן לא מדויק או להשאיר אותה מלוכלכת - מבלי שהצד השני יוכל להעניש אותו".

אתה יכול לקרוא ביקורות שנכתבו עליו, או לתת לו ביקורת רעה.
"בריוק. אני בונה מודל מתמטי שמראה באילו סוגים של פירבק ובאילו סוגים של אינטראקציות, הקהילה יכולה לבנות שיתוף פעולה יציב - כלומר, ליצור מצב שבו אנשים 'מענישים' את מי שעיגלו פינות, וכולם, בעצם, הופכים לישרים כמו סרגל".

בהצלחה. זה נשמע כמו גלגול נוסף של דילמת האסיר הוותיקה, לא? התועלת בשיתוף פעולה והמתח בין התנהגות רציונלית לרצון להגיע לתוצאה אופטימלית, לא?

כן. בהחלט. האלמנט החדש פה זה הסביבה והפירבק - כלומר, האינטראקציה שלנו נוצרת ונבדקת - זו בעצם דילמת האסיר בפני הקהילה, בפומבי. יש פה מצב שבו רוב האנשים בקהילה רוצה למקסם תועלת ומתנהג רציונלית, ומיעוט קטן בקהילה שלא עושה את זה - מתנהג בצורה 'רועשת' ומעגל פינות למרות שזה מזיק לו בעתיד. אני רוצה לבנות מצב שבו להיות ישר זה טוב".

למדת משהו שהפתיע אותך על ההתנהגות האנושית מול זרים ובקהילה?
"המממ... המחקרים שלי תיאורטיים, במציאות הכול מאוד מורכב - מה חשוב לאנשים, מה חשוב להם פחות. אני מחפש מודל מתמטי של מה אתה

"רובנו חושבים שאנחנו נוהגים טוב יותר מהממוצע. רציתי להבין למה הטבע תכנת אותנו לסמוך יותר על המידע הפרטי מאשר על המידע הכללי"